

Right to Challenge in Gennep, Gewoon (samen) doen!

Uitgangspuntennotitie

April 2020

Verantwoording

Deze uitgangspuntennotitie is tot stand gekomen na deelname in een pilot van VNG en het ministerie van BZK in het kader van het vernieuwingsprogramma 'Democratie in Actie'. De notitie is vastgesteld is de collegevergadering van 28 april 2020.

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding.....	2
1.1	Opdracht.....	2
1.2	Aanleiding.....	2
2.	Right to Challenge	3
2.1	De inwoners aan zet.....	3
3.	Right to Challenge, een ontwikkelgerichte aanpak.....	4
3.1	Gewoon (samen) doen!.....	4
3.2	Ontwikkelgerichte aanpak.....	4
3.2.1	Voorwaarden waaraan het initiatief moet voldoen.....	4
3.2.2	Taken en voorzieningen die in aanmerking komen	4
3.2.3	Kwaliteitseisen.....	5
3.2.4	Financiering van een uitdaging.....	5
3.2.5	Organisatie, proces en besluitvorming.....	6
3.2.6	Evaluatie	6
3.2.7	Communicatie	6

1. Inleiding

1.1 Opdracht

De gemeenteraad vindt het belangrijk dat we onderzoeken hoe Right to Challenge een plek kan krijgen in het gemeentelijk beleid voor burgerparticipatie. Ook wil de raad weten binnen welke beleidsterreinen Right to Challenge succesvol kan worden toegepast. Hiervoor diende de gemeenteraad op 15 april 2019 een motie in.

1.2 Aanleiding

In het collegeprogramma 2018-2022 staat dat we burgerparticipatie en overheidsparticipatie belangrijk vinden. We willen dat inwoners, ondernemers en anderen initiatieven kunnen ontplooiën, die wij als gemeente ondersteunen. Als inwoners komen met plannen, suggesties, ideeën en initiatieven benaderen wij die vanuit een positieve grondhouding.

Er zit al veel energie in onze gemeenschap. Er zijn verschillende burgerinitiatieven en de bereidheid van de Gennepse samenleving om zaken samen op te pakken is groot. Voorbeelden zijn het bewonersinitiatief vernieuwing Schuttersplein Milsbeek, Samen Verder in Gennep en de initiatieven van de huiskamers en de dorpsondersteuners in de verschillende kernen.

Right to Challenge, ook wel het uitdaagrecht genoemd, is één van de manieren om meer ruimte te geven aan inwoners die maatschappelijk actief willen zijn en komt steeds meer in beeld als instrument om inwoners en organisaties zeggenschap te geven over hun directe leefomgeving. Daarmee sluit het aan op ons collegeprogramma. Met het uitdaagrecht hebben we een aanvullend instrument om ruimte te geven aan de energie in de samenleving. Right to Challenge creëert betrokkenheid, eigenaarschap en bevordert de sociale cohesie. Inwoners voelen zich namelijk verantwoordelijk voor hetgeen ze zelf doen of maken. Zaken gezamenlijk oppakken, bijvoorbeeld in de wijk of buurt, zorgt voor meer sociale samenhang.

Ook landelijk is er aandacht voor Right to Challenge. Op dit moment ligt er een concept wetsvoorstel ter consultatie om Right to Challenge te verankeren in artikel 150 van de Gemeentewet. Door het opnemen van een 'kan'-bepaling wil minister Ollongren gemeenteraden stimuleren actief na te denken over hoe inwoners zelf voorzieningen kunnen uitvoeren. Met deze verankering wil de minister duidelijk maken dat inwoners een uitdaagrecht hebben. Het gaat bij deze wetswijziging om het mogelijk maken en stimuleren van Right to Challenge. Het uitdaagrecht wordt niet als verplichting opgenomen.

Om te onderzoeken hoe de gemeente Gennep vorm kan geven aan Right to Challenge, hebben wij deelgenomen in een pilot van het landelijk netwerk Right to Challenge. Dit netwerk werkt samen met VNG en het ministerie van BZK in het kader van het vernieuwingsprogramma 'Democratie in Actie'. Aan de pilot hebben 10 gemeenten meegedaan.

2. Right to Challenge

2.1 De inwoners aan zet

Right to Challenge gaat om het recht van inwoners en maatschappelijke organisaties om aan te geven dat zij lokale taken of voorzieningen van de overheid willen overnemen of daarover willen meebeslissen. Zij kunnen dat doen omdat ze van mening zijn het beter, goedkoper, sneller of anders te kunnen doen. Het gaat om taken of voorzieningen waarvoor budget op de gemeentelijke begroting gereserveerd is.

Bij Right to Challenge komt het initiatief uit de gemeenschap. De inwoners zijn dus aan zet. De initiatiefnemers dagen de gemeente uit om een zelfgekozen taak of dienst over te nemen. Dit is anders dan bij maatschappelijk aanbesteden: daar ligt het initiatief bij de gemeente. Zij daagt de gemeenschap uit om een specifieke taak of dienst over te nemen.

Voorbeelden van challenges in andere gemeenten:

- *Onderhoud openbaar groen*
- *Ontwerpen inrichtingsplan straat*
- *Schoonhouden openbare ruimte*
- *Maken van een dorpsvisie*
- *Zelfbeheer buurthuis*
- *Hulp in de huishouding*
- *Individuele en groepsbegeleiding*

Inrichting Scheepenstraat Rotterdam

3. Right to Challenge, een ontwikkelgerichte aanpak

3.1 Gewoon (samen) doen!

Gewoon (samen) doen! Met de inwoners aan zet. Dat is hoe we het uitdaagrecht in Gennep introduceren. Gewoon, omdat het uitdaagrecht een verdergaande vorm van participatie is. En dat is voor ons niets nieuws. Doen, omdat het kansen biedt voor onze inwoners en voor onszelf. Doen verwijst ook naar de gemeenschap, die zelf met een initiatief aan de slag kan. En uiteraard willen we Right to Challenge samen met onze inwoners vormgeven. Er is nog geen eenduidig beleid of wetgeving over Right to Challenge. Dat betekent dat we zelf keuzes kunnen en moeten maken. Verschillende gemeenten zijn met Right to Challenge aan de slag. Zij geven daar elk op hun eigen wijze invulling aan. We kunnen daarvan leren.

3.2 Ontwikkelgerichte aanpak

We gaan ontwikkelgericht aan de slag en we leren, evalueren en sturen waar nodig bij. Al doende, samen met de inwoners. We willen daarom geen strak vormgegeven beleid. Bovendien is het uitdaagrecht altijd maatwerk. We willen creatief en flexibel met aanvragen om kunnen gaan. We accepteren dat dat af en toe spanning op zal leveren, omdat we als gemeente aan regels en procedures moeten voldoen. Wel willen we uitgangspunten meegeven, zodat helder is wat de initiatiefnemer en de gemeente van elkaar kunnen verwachten. Met deze uitgangspunten geven we aan wanneer er sprake van Right to Challenge, waar de initiatiefnemer aan moet voldoen en wat zij van de gemeente mag verwachten. De notitie beschrijft de grote lijnen. Omdat elke challenge maatwerk is, werken we de details samen met de initiatiefnemer nader uit.

Om met Right to Challenge te kunnen starten, hoeven we geen beleid of verordeningen te wijzigen. Wanneer landelijke ontwikkelingen en wetgeving daartoe aanleiding geven, nemen we dat op. Ook wanneer ons beleid of verordeningen aan vernieuwing toe zijn, nemen we het uitdaagrecht daarin op.

3.2.1 Voorwaarden waaraan het initiatief moet voldoen

We hanteren de volgende voorwaarden voor het indienen van een initiatief:

- De initiatiefnemer is lokaal verbonden;
- Het initiatief heeft een aantoonbare maatschappelijke meerwaarde;
- Het initiatief heeft aantoonbaar draagvlak bij de inwoners of gebruikers;
- De initiatiefnemer is in staat om de prestatie te leveren of aan te sturen en kan de continuïteit waarborgen;
- Het initiatief is niet nadelig voor anderen;
- Het budget in de gemeentelijke begroting is uitgangspunt;
- De initiatiefnemer heeft bij voorkeur een rechtsvorm, zoals een vereniging of een stichting.

3.2.2 Taken en voorzieningen die in aanmerking komen

In principe komen alle gemeentelijke taken en lokale voorzieningen in Gennep in aanmerking, behalve taken die alleen de overheid mag uitvoeren, zoals uitgifte van paspoorten,

bevolkingsregistraties en het afgeven van vergunningen. Het gaat om bestaande taken waarvoor wij geld hebben opgenomen in de begroting. Een combinatie van taken is mogelijk.

3.2.3 Kwaliteitseisen

Voor veel gemeentelijke taken bestaan kwaliteitseisen. Denk bijvoorbeeld aan onderhoudsniveaus van het openbaar groen of aan kwaliteitseisen en deskundigheden in de zorg. Bij een voorstel voor Right to Challenge houden we daar aan vast. Eventuele andere eisen zullen per initiatief verschillen en worden vooraf met de initiatiefnemer overlegd. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor het leveren van de afgesproken kwaliteit. De gemeente houdt toezicht.

De initiatiefnemer zelf, maar ook inwoners of gebruikers kunnen aanvullende kwaliteitseisen stellen. Bijvoorbeeld over de openingstijden van een voorziening.

Het grondonderhoud van de gemeente en het schoonhouden van de wegen wordt gedaan door Buitenwerk. Buitenwerk is een samenwerking van de buitenploegen van INTOS met de Buitendienst. Wij vinden het erg belangrijk dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk kunnen blijven en willen verdringing van deze doelgroep voorkomen. Dat betekent dat wij voor challenges rond groenonderhoud en schoonmaak aanvullende eisen willen stellen om deze doelgroep te beschermen.

3.2.4 Financiering van een uitdaging

Bij Right to Challenge gaat het om taken die zijn opgenomen in de gemeentelijke begroting. Het toewijzen kan via een opdrachtverstrekking of een subsidie. Voor ieder idee beoordelen we welke financieringsvorm het meest geschikt is.

Opdrachtverstrekking

Bij een opdrachtverstrekking geldt dat er marktwerking is; er zijn (andere) partijen. Verder is de partij die de opdracht uit gaat voeren, verantwoordelijk voor het resultaat. De gemeente kan de partij tot uitvoering van de taak verplichten, eventueel door tussenkomst van een rechter.

Bij Right to Challenge gaat het meestal om het overnemen van kleinere taken met een beperkte opdrachtwaarde. Hiervoor kunnen we een relatief eenvoudig offertetraject doorlopen. Is de opdrachtwaarde hoger, dan gelden er andere regels en uitgebreidere procedures.

Subsidie

Bij een subsidie blijft de verantwoordelijkheid voor een taak bij de gemeente liggen en kan de partij die de taak gaat uitvoeren niet gedwongen worden de gemaakte afspraken na te komen. Een subsidie wordt vaak gegeven als aanbesteden niet goed mogelijk is, bijvoorbeeld omdat er geen andere partijen zijn.

Bij het uitdaagrecht kunnen taken of voorzieningen al uitbesteed zijn aan andere, commerciële partijen. Als we het initiatief in het kader van Right to Challenge uit willen laten voeren, moet het bestaande contract opgebroken of opgezegd te worden. Dit kan kosten met zich meebrengen, waar we in de beoordeling van een initiatief rekening mee moeten houden.

3.2.5 Organisatie, proces en besluitvorming

Bij het uitdaagrecht ligt het initiatief bij de gemeenschap. Dat betekent niet dat wij als gemeente geen rol meer hebben. Onze rol, bestuurlijk en ambtelijk, wordt vooral om kaders te stellen, te faciliteren en te ondersteunen. Hoeveel ondersteuning er nodig is en in welke vorm, is onder meer afhankelijk van het initiatief en de kennis van de initiatiefnemer en daardoor niet op voorhand vast te leggen.

Het mogelijk maken van Right to Challenge betekent ook dat we een laagdrempelig proces voor initiatiefnemers vormgeven, zodat zij op eenvoudige wijze een initiatief in kunnen dienen. We maken het indienen en afhandelen van een aanvraag zo praktisch en transparant mogelijk. We geven bijvoorbeeld duidelijk inzicht in de begroting en maken procedures begrijpelijk. We werken zoveel mogelijk met 1 aanspreekpunt en integrale samenwerking en advisering. Een procesmanager 'Right to Challenge' is verantwoordelijk voor de behandeling van de ideeën. Er wordt geen werkgroep samengesteld: de procesmanager betreft de medewerkers die voor het betreffende initiatief nodig zijn.

De besluitvorming over een initiatief kan op verschillende niveaus plaatsvinden. Dat is niet anders dan bij een reguliere opdracht. Wel is het bij Right to Challenge van belang dat besluitvorming plaatsvindt samen met de inwoners en/of gebruikers van het initiatief. Omdat Right to Challenge voor onze organisatie een nieuw instrument is, zullen we bestuurlijk regelmatig terugkoppelen.

Right to Challenge vraagt van de gemeentelijke organisatie een andere werkwijze. Dat kost tijd en vraagt aandacht.

3.2.6 Evaluatie

Tussentijds en na afronding van een initiatief evalueren we met de initiatiefnemer, inwoners, interne organisatie en eventuele andere belanghebbenden. Wij kijken naar uitvoering, draagvlak, effectiviteit en de financiële en maatschappelijke kosten en opbrengsten. Dit geeft inzicht in succes- en faalfactoren, de meerwaarde van het instrument en wat er nog nodig is om het uitdaagrecht in Gennep verder te ontwikkelen. Uiteraard maken we ook gebruik van ervaringen bij de andere gemeenten en volgen we landelijke ontwikkelingen.

3.2.7 Communicatie

We brengen het uitdaagrecht actief onder de aandacht van onze inwoners. In onze communicatie leggen we helder uit hoe Right to Challenge werkt. We doen dit onder andere via de website, social media, ondernemersverenigingen en dorpsraden. Met een aanvraagformulier op onze website kunnen inwoners een initiatief indienen. Omdat Right to Challenge maatwerk is, volgt altijd een persoonlijk gesprek.

Ook binnen de organisatie communiceren we over Right to Challenge, zodat onze medewerkers initiatieven actief kunnen uitdragen en ondersteunen.

